

Observatoriul este de două ori în
septimana, miercuri si sambata.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întreg 7 fl.,
pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa
cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu
cu post'a în laintrulu monarchiei
pe 1 anu întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl.
— În străinatate pe 1 anu 10 fl.
său 22 franci, pe 6 luni 6 fl. său
11 franci; — numeri singuratici se
dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie său linia, cu
litere merunte garmondu, la prim'a
publicare câte 7 cr., la adou'a si a
treia câte 6 cr. v. a. si preste aceea
30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face în
modulu celu mai usioru prin assem-
natiunile postei statului, adresate de
a dreptulu la Redactiunea Diariului
Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 44.

Sibiu, 2/14 Iunie 1879.

Anulu II.

Austro-Ungari'a si Itali'a.

De câtuva tempu diarele oficiöse si neoficiöse din Vien'a au inceputu a publică sciri alarmatöre despre ăresicari concentrari de corpuri militare de diferite arme, pe care guvernulu italianu le au întreprinsu pe nesimtite si treptatu în Lombardo-Venetia. Acele corpuri de armata italiana ale caror fronturi sunt îndreptate spre fruntariile austro-ungare, precum se afirma, s'ar fi urcandu la cifr'a de 73,710 combatanti, carora din partea austro-ungara le aru stă în fatia numai 12,640 combatanti. Aceste sciri la inceputu se colportau în modu fôrte discretu, cu adaosulu, ca guvernulu austro-ungaru ar fi cerutu dejă explicari guvernului italianu pentru acêsta demonstratiune militara.

Astadi, acele sciri se confirma în modu fôrte precisu si în câtu pentru respunsulu pe care l'au primitu comitele Andrassy dela guvernulu italianu, apoi se dice, că elu ar fi linistitoru si că acea concentrare de trupe în Lombardo-Venetia nu este nimica alta, decâtu o simpla dislocare de trupe, ce se usitêsa în fiacare statu, fara că prin urmare ea se aiba vre-o tendintia demonstrativa.

Asia ne spunu organele literare ale comitelui Andrassy. Dar' de si aceste asigurari paru a fi linistitöre, totusi opiniunea publica si press'a interna si streina a inceputu a discută în modu seriosu acele misicari ale vecinilor nostri de peste Alpi si a le urmari cu atentiunea cuvenita.

Credemu deci a satisfice numai datorintiei nôstre de publicisti, decă ne vomu ocupă si noi la loculu acesta cu relatiunile politice ce domnescu actualmente între cele doue state vecine, acaroru tendintie si aspiratiuni politice au fostu mai totu-deuna în opozitiune si rivalitate reciproca.

Între pretinsele merite ale fostului cancelarulu si ministru de externe comitele Beust, actualulu ambasadoru austro-ungaru în Paris, s'au enumeratu cu multa ostentatiune si acela, că densulu a reusitu dupa resbelulu din 1866, a restabili relatiunile cele mai amicabile între cele doue state, acaroru inamici-tie le costase torente enorme de sange, cari s'au versatu cu abundantia si dintr'o parte si din alta pe campurile de resbelu ale Italiei, dela 1848 si pâna la 1866. Amiciti'a între Austro-Ungari'a si Itali'a ajunsese a fi o dogma, de acarei adeveru nu se

mai îndoiă niminea, atātu de multu si de repetite-ori a fostu ea proclamata si confirmata.

Dela congresulu din Berlin încôce, multu laudat'a amicitie austro-ungaro-italiana se pare inse că s'au racitu fôrte tare si că este aprôpe a cadea subtu zero, adeca subt acelu punctu, în care amicitia se schimba în contrariu. Că simptome ale acestei schimbari ne potu servi acea concentrare de trupe în Lombardo-Venetia ce sêmăna fôrte multu cu o mobilizare partiala în tóta form'a, despre care vorbiramu mai susu; apoi acele agitatiuni anti austro-ungare ale comitetelor „Italiei irredente“, sossirea neasteptata la Rom'a a betranului revolutionaru, conspiratoru si eliberatoru alu Italiei generalulu Garibaldi, relatiunile fôrte intime ce întretine acestu erou adoratulu alu natiunei italiene cu Lig'a albanesa si în fine pre langa altele, neli-mitatulu congediu ce si-a luatulu ambasadorulu italianu comitele Robillant dela curtea imperiala din Vien'a.

Aceste aparitiuni instreintöre sunt totu atâtea puncte negre, care se ivira în tempu relativu fôrte scurtu pe orizontulu politicu alu relatiuniloru austro-italiane si cari prevestescu furtuna.

Astadi în Itali'a la aparintia, rivalidiêsa doue curente politice si adeca, celu oficiosu care voieste pacea si acela alu natiunei italiene, care pretinde a i se face si Italiei parte din ereditatea „barbatului bolnavu“ dela Bosforu. Scimu cu toti, ca la congresulu din Berlin marele cancelarulu alu Prusso-Germaniei au facutu parte la toti, numai Italiei nu. Acêsta desconsiderare au iritatu fôrte multu pe poporulu italianu, care se dedase a profită la tôte ocaziunile candu eră vre-o incurcatura. Asia a fostu favorisata în 1866 candu cu resbelulu prusso-austro-italianu, castigandu Lombardo-Venetia, asia la 1871 candu cu resbelulu prusso-francesu Itali'a unita 'si recastiga vechi'a sa capitala, etern'a urbe a Romei.

Nefacêndu-se inse Italiei parte la congresulu din Berlin, natiunea italiana si-au adusu aminte de mactim'a si consiliulu pe care i l'au testatu marele si multu regretatulu Cavour, candu au disu ca: „Itali'a fară da se!“ adeca „Itali'a va merge singura“ si ea se prepara a-si luă partea ce crede că i se cuvine. Vointi'a si dorinti'a generala si asia dicendu unanimă a natiunei italiene este: că se i se dea Triestulu si litoralulu pe care le numeste partea „irredenta“, adeca inca neeliberata a

Italiei, că compensatiune si că equivalentu, pentru aceea ce n'au capatatu din mass'a de licvidatiune a Orientului europénu, care au fostu licitata la congresulu din Berlin.

Acêsta este astadi parol'a întregi natiuni italiene, care afla resnetu firescu si simpatichu în multe ânimi ale italianiloru, cari se mai afla subt dominatiunea austriaca. Este inse mai presusu de ori ce dubietate, că pâna ce Austria va mai dispune de armat'a sa actuala, nu va dá de buna voia aceea ce pretinde dela ea Itali'a.

Mai curendu său mai tardiu, asupra sôrtei „Italiei irredente“ voru avea deci se decide armele. Camilu.

Revista politica.

Sibiu, 13 Iunie st. n. 1879.

În Graz, capital'a Stiriei, partid'a progresista germana a tinutu o conferentia electorala, care în urm'a programulu si a resolutiunei luate la finea acelei conferentie a primitu o inportantia si a facutu o inpressiune mai multu că ordinara. Programulu politicu alu acelei partide, difere în modu esentialu de acela alu dr. Herbst si a partisaniloru sei, cari în numeru de 112 subserisesera inca pe candu se aflau la parlamentulu austriacu disolvatu, unu feliu de programu mai multu teoreticu, vagu si academicu, decâtu practic.

Partid'a progressista stiriana, care se afla inca în stadiulu de constituiune si consolidare are multe sorti de a deveni o partida inportanta, alu carei rolu în viitoriulu parlamentu austriacu nu va fi nicidecum secundaru si lesne se pôte întemplă, că multi din partisanii actuali ai dr. Herbst si ai desmembratei si desorganisatei partide „fidela constitutiunei“ se trêca în taber'a contrara, ai carei capitani sunt niste barbati de reputatiune si auctoritate necontestata, precum sunt de exemplu baronulu Walterskirchen, dr. Mack si altii.

În tempu ce partid'a dr. Herbst au adoptatu principiulu de oportunitate, recunôste de faptu organisatiunea actuala a monarchiei, se inpaca cu supremati'a ce o esercitêdia elementulu magiaru, face inse opozitiune si combate politic'a de expansiune în Orientu, inaugurata prin comitele Andrassy si cere miciorarea cheltueleuru si introducerea de reforme salutare pe terenulu economicu, industrialu

Apropiandu-se de case audi conversarea a doue voci placute. Un'a o cunoscea — oh — astfelu numai Francisc'a potea conversă; dér' cealalta eră o voce de barbatu necunoscuta, carea esprimă cuvintele italiene cu unu accentu streinu.

Nicolo tresari — cu desteritatea unei pisice s'a apropiatu de coliba. Acolo siede femeiea lui — nemaculat'a lui madona în braciele unui barbatu streinu.

Spiritulu necuratu alu jalusiei i coprinse sufletulu n'a mai vediatu nimicu si numai la ecurile pusicaturei sale s'a treditu. Francisc'a esclamat: — Nicolò — sfanta, sfanta Feciôra — fratele meu Pietro — si a cadiatu de pe statua în ierba si ochii sei, acesti ochi frumosi i-a închisu pentru totudeaun'a. Langa ea ingenunchiă fratele ei Pietro, pe carele o famili'a englesa luandu-lu în servitiu l'a dusu încu de copilu în Angli'a, în a carei servitiu se află si acum. Elu venise se'si visitedie pe sor'a sa. Acolo sub cruce dôrme fericirea mea — Francisc'a. Pietro s'a reintorsu în servitiulu seu. Nicolò inse, urmaritu de umbr'a sangeranda a Francescei ratacesce — că asasinatoriulu sociei sale fidela.

Nenorocitul s'a sculatulu mai palidu de cum a fostu.

— Si confessoarele?

— Acel'a ce e dreptu a consolatu pe ômenii, inse nu conscienti'a lui Nicolò.

Se departa incetu.

— Unde te duci? 'lu întrebaiu fôrte emotionatu. Aretă spre dealu.

— Sfant'a Feciôra se te ia sub scutulu ei.

— Rôga-o mai bine domnulu meu, se grabêsa finitulu vietiei mele, atunci va fi si aici — aretandu-si pieptulu — linesce.

Confundatu am privitu mulu tempu în urm'a lui cum pasia prin desierturile Campagnei, pana candu disparu din vederea ochiloru mei.

Sermanulu Nicolò!

Foisiôr'a „Observatoriului“.

Nicolo.

O istorie italiana.

Comunicata de: J. . . C. . .

(Urmare si fine.)

Eramu tare curiosu si compatimirea ce o avêmu fatia de acestu nenorocitu nu-mi dá pace se nu cerce-tediu despre caus'a nefericirii sale.

— Potea-mi-ai dá pe bani pane si putina apa? Am facutu o caletoria lunga si sunt fôrte obositu.

Nicolo facu unu semnu negativu.

— N'am nemicu.

— Asia dar' fa'mi si mie putinu locu că se siedemu langa olalta.

— Incapemu amendoui, eu inse sunt unu slabu vorbitoru si nu voiu potea face nici o placere unui ast-feliu de tineru frumusu.

— Voiu purtă eu conversatiunea. Locuinti'a ta e aici, acêsta coliba? Me privi selbaticu si misica din capu.

Ar fi o locuintia incomoda, ventulu si ploia au cursu liberu în ea.

— Si totusi — murmura elu — nu este multu de candu s'a aflatu aici cea mai mare fericire.

— Asia dara a disparutu fericirea de aici? — Érași me privi că unu selbaticu.

— Pentru ce vrei se scii? — I aretaiu crucea de lemn.

Da — acolo — acolo jace fericirea mea îngropata pentru totu-deun'a.

— Si cum o chiamă candu eră inca în viati'a? Iu întrebaiu eu mai de parte, fiindu misicatu de sôrtea acestui omu nefericitu.

Tacù, n'am mai continuatu nici eu cu întrebările. Dupa o pauza mai lunga incepù:

— Dta domnulu meu esti curiosu; si cum se nu fi? Esti tineru si veselu! Oh! si eu am fostu odata asia. Domnulu meu 'ti voiu enară istori'a crucei:

Confessoarele meu, cardinalulu Feretti mi-a datu că penitenti'a se peregrinescu pe genunchii goli la sfant'a Feciôr'a din Lorente la „Casa santa“ si crede-me domnulu meu, ca acêsta caletoria nu mi-a cadiatu asia de greu că enararea acestei istorie. — Nicolò! cine ce trêba are cu Nicolò? Confessoarele supremu m'a desle-gatu si nici unu omu de pe pamentu nu me mai pôte acasă.

Amu siediatu în tacere mai multu tempu langa olalta si în fine isi incepù enararea sa cu o voce slaba.

— Doui ani au trecut numai decandu în acêsta coliba locuiă cea mai fericita parechia din intrêga Campagna: Nicolò si Francisc'a.

Nicolo eră unu barbatu frumusu si voiosu dar' selbaticu si passionatu. I placea fôrte multu se mêrga nôptea la venatulu de bivoli. Pe soci'a sa cea tinera o iubea mai multu decatu lumin'a ochiloru.

Francisc'a trecuse 16 primaveri, eră frumôsa că rosiêti'a aurorei, frumôsa că ros'a de granatu candu e numai pe diumetate înflorita, acêsta rosa pe parte o purtă ea cu mare placere în perulu ei negru. Eră buna si res-fetiata că unu copilu.

Sêr'a candu siedeau ei pe acêsta statua si Nicolò voia se plece la venatöre, decă Francisc'a lingusiendu-se isi inpletea cositiile ei cele lungi pre lenga grumadii lui, atunci Nicolò nu se mai misica de langa ea, atunci remanea acasa. Oh! decă si în acea sêra fatala ar fi remasu totu acasa. — Dêr' Nicolò sarî de lenga ea ridiendu si luandu-si pusica se departa.

Dela venatulu ce n'avuse succesu s'a reintorsu tardiu.

si alu inopositoru, nou'a partida a progressisti-cere o reforma electorala pe bas'a „censului de inteligentia“, desfiintarea institutului delegatiunilor asia precum este elu organisatu acuma si schim-barea loru intr'unu parlamentu centralu, care se se ocupe cu afacerile comune ale monarchiei, largirea competintiei si a controlului parlamentelu si asupra politice externe a monarchiei. Acestea sunt punctele principale din programulu politicu ce s'au adoptatu in conferinti'a electorala din Graz.

Memorabile si forte importante din tote punctele de vedere, sunt cuvintele pe care le au pronuntiatu cu acea ocaziune dr. Mack raportorulu acelei programe electorale, care a si fostu primita cu mare majoritate din partea numerosilor alegatori, cari venisera la acea conferinta. Intre altele numitul raportor dise:

„Nu se pote ca dualismulu se fia ultimulu cuventu alu istoriei austriace; nu se pote admite ca acea jumetate a monarchiei ce este mai inferioara, atatu curespectula avuti'a sa economica, catu si a fortiei sale intelectuale se esercitedie pe o mai lunga durata preponderanti'a politica. Pentru reformarea constitutiunei delegatiunilor va fi fara indoiala de lipsa, a intru in negociatiuni cu Ungari'a; dar' deca Ungari'a nu ar voi se consimtia cu nici unu pretiu la acea reforma, apoi scopulu totusi se va ajunge, pentru ca si in Ungari'a esista o minoritate, care prefera ide'a de statu austriaca dominatiunei unilaterale a elementulu magiaru.“

Prin constituirea partidei germane a progressistoru scisiunea in taber'a nemtiloru austriaci este o fapta inplinita. Acesta este si caus'a pentru ce negociatiunile de inpace cu boemii au inceputu a stagna, fara ca pana acuma se fi obtinutu vre unu resultatu positivu. Si intr'adeveru, asia cum stau astadi lucrurile, boemii n'au cu cine se se inpace, pentru ca nemtii au incetatu de a mai avea o partida politica compacta si solidara, ce ar fi competenta si auctorisata a vorbi si a pacta in numele elementulu germanu. Boemii deci voru astepta se vedea cum se voru mai desvolta lucrurile pentru ca se ia o decisiune definitiva, relative la intrarea seu absentarea loru dela parlamentulu austriacu. Se afla inse si intre boemi o minoritate, numita partid'a „boemilor tineri“ acarei conducetoru este Julius Greger, care agitedia si plededia pentru capitularea neconditionata a natiunei sale subt hegemonia nemtiesca si intrarea in parlamentulu din Vien'a. Avemu inse bune sperantie, ca natiunea boema nu va asculta de d. Greger, ci isi va remanea fidelu traditiuniloru sale istorice si va sci se esplota die in modu cu multu mai fertilu, minunat'a si favorabil'a situatiune in care se afla ea acuma, fatia cu vechii sei adversari.

Merita se inregistramu si noi critic'a ce o face unu corespondentu din Pest'a alui „N. fr. Presse“ sesiunei dietei unguresci, care probabilu ca precum se dice, va fi inchisa maine prin unu rescriptu regescu. Acelu corespondentu scrie:

„Istori'a acestei sesiuni lungi este trista si instructiva; ea ne arata pe de-o parte domni'a brutala a mamelucismulu, era pe de alta niste asalturi fara tinenta, urmate de o blanda resemnatiune. Semnele caracteristice sunt: decadenti'a parlamentarismulu, anarchi'a cluburiloru si a coterieloru. In dieta nu se mai decide nemicu, ci deputatii vinu cu decisiunile deja facute gat'a. Inca pe tempulu, candu K. Tisza adveni la putere, diet'a mai era inca focalariulu tuturor intereseloru ce se intalneau acolo; astadi domni'a guvernulu este aproape nelimitata. Nu Tisza este coruptoriulu parlamentarismulu in Ungari'a, ci deputatii insii au lucratu din putintia la ruina influintiei loru, supunendu-se lipsiti de vointia la discretiunea unui singuru omu. Din caus'a acesta Ungari'a au si incetatu de multu a mai fi acelu paladiu alu constitutionalismulu precum fusese odinioara pentru monarchi'a intraga, pentru ca si Ungari'a acuma nu are nimicu mai multu, decat constitutionalismulu cu foi'a de finicu.“

Dela diet'a Ungariei.

Discursulu

deputatulu Parteniu Cosma, tinutu in sedinti'a dela 5 Maiu a. c. a dietei Ungariei in cestiunea limbei magiare.

(Urmare.)

Poporulu romanu este unu poporu religiosu si acesta o consideru de virtutea lui, si chiaru pentru ca este religiosu este moralu, elu nu si pote inchipui si nu si doresce alta cultura, decatu, acea condusa prin biserica, pentru ca biserica lui mai multu ca ori care

alta biserica, i conserva nationalitatea, i nutresce moralitatea, virtutea, si ceea ce in statulu nostru este forte penderosu — simtiemtele monarchice; diu contra — si acesta este slabiciune — acelu romanu din poporu, care din intemplanse seu ca servitoriu pe la domni, seu ca soldatu, seu pe alta cale au ajunsu a sci cate ceva si unguresce — este celu mai stricatu, si celu mai demoralisatu in comuna, ca-ci acestia se considera superiori connationaliloru loru, de aceea sunt neascultatori, nu se supunu ordinii si sunt cei mai aplecati spre fapte rele.

Deci d-loru! in momentul in care noi vomu pune fundamentu pentru latirea nemoralitatii la poporu, in momentul candu vomu porni pentru realizarea acelu principii, din cari au sustinutu condeputatulu Helfy acestu proiectu, in acelu momentu amu ucisu in Romani, nu numai elementulu de cultura adeverata, ci totuodata si patriotismulu, ca-ci din momentul acela, cu nereligiozitatea si demoralizarea lui se valati si intre ei acea directiune periculoasa, care deja au ajunsu a submina temeliile altoru state.

Si 'mi este frica, ca inceputulu la acesta va urma atunci, candu ni se voru lua din mana scolile confessionale.

Intr'unu modu forte necrutatoru s'au atacatu on. casa! episcopatul romanu, si deputatiunile consistoriali, pentru ca in positiunea loru oficioasa, si ca romani, vedindu pericolulu ce involve acestu proiectu pentru patria, au avutu curagiulu si celu mai inaltu gradu de patriotismu a se espune odiului, si persecutiuniloru prevedute — din partea opiniunii publice magiare — si a intreveni la prea inaltulu tronu pentru delaturarea acestui proiectu.

Fapt'a loru s'au infatisiatu ca unu lucru nepatrioticu. Eu nu m'asiu estinde asupra acestei actiuni intemperate afara de casa, de cumva inaintea mea altii nu o aduceau in discutie, si daca in dilele trecute, candu se vorbi aci si de acestu lucru, nu me convingemu din unele semnesi expresiuni ale d-lui ministru de culte, ca inca nici dsa nu este luminatu destulu, ca: ore ce au potutu indemn'a pe numitul episcopatu si pe deputatiuni ca se intreprinda pasiulu atatu de condamnatu? Acuma inse me simtiu indatoratu a me declara si in acesta privinti'a, cu atatu mai virtosu, ca eu inca am avutu norocirea a fi alesu si a primi mandatulu unui consistoriu ca se participu la deputatiune (o voce din stanga estrema: „destulu de reu!“)

Motivele le poteti afla in cele ce disei mai susu, dara ele sunt espuse pe largu in insasi representatiune.

In catu privesce procedur'a inse: eu asia sci d-loru, ca in tier'a nostra constitutionalu, fia-cine are dreptu a petitiuna la regele incoronatu, la legislatiune, si la ori care auctoritate, era acela care se folosese de acestu dreptu nu se pote acusa nici cu nepatriotismu si nici cu vatemarea drepturiloru constitutionali. Celu mai sfantu dreptu este acesta intr'unu statu constitutionalu!

Ei bine D-loru! Ve intrebu eu, ca aceia cari au vedutu pericolu in proiectulu de lege, in stadiulu ce era candu le-a venit la cunoscintia, unde ar fi trebuitu se petitionedie in contra lui la altulu, decat unde se afla — la Mai. Sa? La dieta n'au potutu petitiuna inainte de a sosi proiectulu acolo. La guvernulu n'au avutu pentru ce petitiuna, ca-ci elu ilu substernuse deja la Mai. Sa.

Si ore cine este caus'a, ca proiectulu nu era cunoscutu inainte de a ajunge acolo? Singuru guvernulu, care acestu proiectu ponderosu cu abatere dela modulu usitatu, l'au pregatitu in secretu, si deodata au surprinsu lumea cu elu.

Vedemu si astadi, ca pentru tote proiectele ponderose conchiama guvernulu enche, cere opiniunile celoru interesati, si inainte de a le presenta in camera le publica prin jurnalistica, ca tier'a intraga se le vedea, se le discute, si se se pota orienta.

Astfelu au lucratu si antecesorele de pia memoria alu d-lui ministru, br. Iosifu Eötvös, care negresitu au fostu celu putinu asia pedagogu si barbatu de statu ca si ministrulu actualu — candu au pregatitu proiectulu legi de instructiune din 1868, si de traia elu astadi, negresitu ca totu asemenea urma si cu acestu proiectu.

De altmintrelea in acesta privintia vorbesca insasi petitiunea. Permeteti-mi se cetescu din ea punctulu respectivu care suna astfel:

„Inainte de a se fi gatitu proiectulu legi de instructiune din 1868 ministrulu de culte de pia memoria de atuncea a conchiematu enche de experti pentru discutarea si studiarea obiectulu, si la acea enche pe calea auctoritatiloru loru bisericesci a chematu experti si din partea diferiteloru confessiuni. Regretamu forte, ca cu abatere dela calea urmata atunci, de asta-data auctoritatiloru nostre bisericesci nu li s'au datu ocaziune, ca in privintia unui proiectu de lege de o importantia atatu de mare, si care trebue adencu compeninti din diferite puncte de vedere, se-'si pota da opiniunea a priori, ca-ci de se facea acesta, credemu ca nu ar fi ajunsu biserica nostra in acea positiune la tota intemplanse genanta, ca cu ingrijirile sale provenite din acestu proiectu de lege — dupa parerea nostra neconducetoriu la scopu, se fia necesitate a alerga de-adreptulu la prea inaltulu tronu alu Mai. Vostre.“

Precum ve poteti convinge d-loru din cele audite, recunosec insasi deputatiunea, ca drumulu urmatu nu este celu normalu, inse precum disei nu ea a fostu caus'a ca mai inainte n'a avutu scire de proiectu, precum n'a fostu cauza nici la aceea, ca i-a venit la cunoscintia atunci, candu i-a venit, — ci guvernulu, care erasi in contra usului de pana atunci, indata ce a substernutu proiectulu la Mai. Sa pentru prealabila incuviintare, s'a grabitu pe calea organeloru sale a-lu da publicitatii. Din ce cauza? o scie tier'a intraga!

In catu privesce invinuirile de nepatriotismu si de pasire in contra limbei unguresci, numai acela pote aduce judecata drepta, care nepreocupatu va ceti insasi petitiunea deputatiunei. Eta ce se dice in respectivulu punctu alu petitiunei:

„N'avemu nici o observare in contra ca cetateniloru statulu dupa putintia se li se dea modu potrivitu de a inveti limba magiara ca limba a statulu, de si in generalu, lips'a de acesta nu o justifica legea esistenta de nationalitate, respective dreptulu asigurat nationalitatiloru pentru folosirea limbei loru, si preste totu referintiele ethnografice ale patriei nostre: inse pentru scopulu de a inveti limba magiara, proiectulu de lege contine astfelu de dispositiuni, despre cari cu totu respectulu ce nutrimu in privintia intieleptei prevederi a guvernulu Mai. Vostre, — suntemu necessitati a da espressione acelei convingeri a nostre, ca acele dispositiuni absolutu nu sunt apte de a coresponde scopulu.“

Cum pote afla aci unu omu nepreocupatu ura contra limbei magiare si contra ideii de statu ungaru?!

Eu acestei preamulate representatiuni atribuescu aceea, ca s'a scosu din proiectulu originalu acelu §., care a fostu mai tare combatutu. (Referintele: Care este acela?) Este acelu punctu alu proiectulu originalu, prin care se dispunea introducerea limbei magiare preste 6 ani in tote scolele poporale, si destituirea acelu invetiatori, cari pana atunci nu voru sci limba magiara! Si deca n'avemu alta satisfactiune, deca si nu potemu areta mai mare resultatu, celu putinu potemu dice, ca amu esoperatu moderarea reulu prin delaturarea acelu §.

Nici liter'a, nici spiritulu representatiunei nostre nu dovedesce nepatriotismu, nici o liter'a a ei nu respandesce ura in contra limbei magiare in contra nationalitatii magiare, seu in contra statulu ungaru; deci acea, cari invinuescu pe episcopatul romanu si pe deputatiuni cu nepatriotismu — comitu cea mai mare nedreptate.

Dar' deca nu v'a convenitu acesta d-loru! cestiunea a ajunsu deja in altu stadiu.

Episcopii si consistoriele au raportatu despre pasiulu intreprinsu sinodeloru ordinarie bisericesci, cari s'au tinutu in dilele acestea in tote diecesele. Sinodele au luat spre scire si au primitu de alu loru faptulu deputatiunei si au decisu ca representatiunea cunoscuta se se substerna dietei cu acea rugare, ca cu ocaziunea pertractarii acestui proiectu de lege se ia in considerare ingrijirile si motivele coprinse intr'ensa. Acum dara petitiunea este aci inaintea forulu competente, binevoiti a-i apretia motivele, si prin acesta aveti ocaziune a delatura reulu pe cea mai constitutionalu cale.

Este forte caracteristica si manier'a cu care unii dintre deputati apera proiectulu. Fara a privi la soliditatea isvoreloru din cari 'si culegu datele, inainte s'au pregatitu, ca fia-carui deputatu de nationalitate nemagiara se 'i pota areta, ca in acele tieri, unde elementulu seu este in majoritate, totu asemenea se urmédia.

Astfelu d-lu deputatu Madarász inca inainte de a vorbi vreunu romanu la cestiune dice: „Sciu ca veti vorbi si voi, si din acestu motivu inca inainte ve servescu cu date, ca in acea tier'a, unde elementulu vostru este in majoritate, inca si mai aprigu se tractedia cu cei de alta limba, decatu la noi.“ Dupa aceea cu mare placere cetesce unu jurnal — jurnalulu lui Vándory din Romani'a, in care sunt nesce povesci despre mai multe sute de scole, cari nici nu sunt ale suditoru Romaniei, si guvernulu de acolo totusi le ar fi inpusu limba statulu.

A mai cetitu apoi si unu dialogu scornitu intre unu romanu si unu magiaru.

Eu nepunendu nici unu pretiu pe jurnalulu mentionatu, si cugetandu ca sunt mai multi aici, cari cunosc isvorulu din care se nutresce acelu jurnal, si cari cunosc si scopulu pentru care se scriu astfelu de articlii 'mi propusessemu a nu reflecta la elu; inse in alta sedintia vine deputatul Orbán Balázs si ne infatiseadia cu tota positivitatea unu casu concretu, afirmandu ca „in Romani'a esista lege, prin care se impune limba statulu tuturoru scoleloru confessionali si private, inpoternicendu-se guvernulu ca se examine die pe toti invetiatorii confessionali de limbi streine, si de cumva va afla ca nu posedu limba statulu se'i destituiesca, inlocuindu-i cu altii cari sci limba romaniesca. Pe bas'a acestei legi guvernulu a examinat pe toti invetiatorii ciangailoru din Moldov'a, i-au declarat de neapti pentru propunerea limbei romane, si destituindu-i a trimisu in loculu loru invetiatori romani si a indatoratu pe comunele ciangailoru a le plati unu salariu de cate 600 fl. pe anu, si de atunci acesti invetiatori instruédia pe ciangai.“

Acesta afirmatiune categorica intr'atata m'a surprinsu, in catu de si ca unulu, carele petrecu cu atentiune desvoltarea Romaniei in acesta privintia, si care cetescu jurnalele romane, sciamu ca nu esista asemenea lege, nici dispositiune de a guvernulu; totusi findu ca afirmatiunea vine dela unu omu, care se considera de istoriografu, si se si ocupa cu istoria, considerandu si positivitatea, cu care 'si face afirmatiunea, m'am pusu pe ganduri, ca in fine totusi pote se fia ceva in lucru si numai decatu am telegrafatu la unu deputatu, care totodata este si redactorulu celei mai latite foi din Romani'a, caruia comunicandu-i cele dise de Orbán l'am rugatu: se aiba bunetate a me lumina, in catu sunt esacte acele afirmatiuni? Inse astfelu, ca de deslucirile lui se me potu folosi aci in dieta fara a deveni espusu la o desmintire.

La acesta am capetatu urmatorulu respunsu, carele cu permissiunea D-vostre — fiindu ca aci sunt multi cari sci romanesce lu voi ceti in tecstulu originalu, dupa aceea si in traducere magiara. Eata respunsulu: „Tote aretarile lui Orbán sunt absolutu false. Articollu 5 din constitutiune asigura libertatea invetiamentulu in tote scolele confessionale si private, functionedia mai fara controlu, nu li se impune nici limba nici esamenu, nici nimica. Nu s'a inpusu nici odatu invetiatori ciangailoru, cari in cea mai mare parte nu mai vorbescu unguresce de o suta de ani, pe candu nici nu erau scoli rurali, ci fiindu isolati in mici grupuri intr'o massa compacta de romani cum s'a intemplat si multoru romani in Ungari'a si Transilvania.“

E bine d-loru fatia de asertiunea categorica a d-lui Orbán eu sustinu această desmintire categorica, la care nimicu nu voiu a mai adaoge. (Va urmă.)

Romania.

— București, 10 Iunie n. 29 Maiu v. Camerele deschise în sesiune extraordinaria se ocupă până acum aprôpe numai cu verificarea celor aleși, între cari și unu Comanescu, alias Comanu Chicea profesor, a cărui alegere produse un scandalu cumplitu. Pecatulu vanității l'a împinsu a se espune la pericolulu și rusinea prestă care a datu. Desbaterile înse le aflati în „Monitoru“ per extensum de aceea eu nu me mai ocupu de ele.

Membrii Academiei se adunara în sesiune extraordinaria în numeru că nici-odata; ba ce e mai multu, trei fosti membrii, dintre cari unulu esise în 1868, alti doi mai tardiu, după ce s'î descoperiră aplecarea de a reintră în Academia, membrii actuali votara a lor receptiune cu tōta placerea, voindu a documentă și cu această ocaziune: că în acestu corp scientificu nu cauta nimeni la credințele politice ale cuiva, ci cu totulu la alte calificatiuni. Procesele verbale ale ședințelor Academice se publica deocamdata numai în „Monitoriu oficial“ până la reorganizarea definitivă a corpului academicu ale carui statute nouă se voru dă prestă câteva zile în desbatere meritoria, căci membrii s'au adunatu până în numeru de douăzeci. Crediendu eu, că lucrările de acum ale Academiei voru interesă pe toti literatii romani și pe multi neromani, ve recomandă că se le reproduceti și dvōstra. Orthographi'a „Monitoriului“ n'are se ve spărie, căci ori-cum aceea totu mai respectă încă regulile gramaticali, de si nu asia de bine că „Romanulu“, dăra mai bine de cătu mai tōte celelalte diarie și multe carti.

Primirea de domineca a corpului academicu la palatul de vēră dela Cotroceni a fostu din cele mai ilustre. Discursulu presedintelui J. Ghica demnu de Academia și de d-sa, ăra respunsulu In. Sale R. cu atatu mai surprindetoriu și gratiosu, cu catu ăra improvisatu și ăresicumu dictatu la momentu de inportant'a misiune a acestui institutu de sciintie, pe care Domnitoriulu a sciutu a'lu apretia totu-deauna. Academi'a proclama pe In. Sa R. de Presedinte onorariu alu seu.

Vineri în 6 Iunie a intr'unitu dn. Titu Maiorescu în salōnele sale o societate alēsa de domni și dōmne, unde dn. Vas. Alesandri avu bunetate a citi una parte mare din dram'a sa istorica „Legend'a lui Despotu Voda“ în 5 acte. O ascultaramu cu mare placere. Dōmn'a casei și gentil'a fiic'a a ddloru sale, în costumu nationale, facura că acea serata se remana multu timpu în memori'a ăspetiloru sei.

Dominică, 27 ale curenței, M. S. R. Domnulu a bine-voitu a primi, la palatul dela Cotroceni, pe dnii membrii ai Academiei romane, cari au venitu spre a esprimă multumirile lor Prea Înaltiatului Domnu pentru organizarea Societății academice în corp constituitu, sub denumirea de „Academia romana.“

Dn. Iōnu Ghica, presedintele Academiei, a adresatu cu această ocaziune, Altetiei Sale Regale urmatoriulu discursu:

Maria Ta,
„Academia romana petrunsa de recunoscintia pentru solitudinea ce Altetia Vōstra Regala a aratatu acestei institutiuni, vine astadi, cu celu mai profundu respectu, se-si exprime simtiementele sale de gratitudine.

Ide'a fundamentala de a face că limb'a se fia una, precum una este si viati'a nationala în noulu statu romanu, a datu nascere „Societății Academice Romane.“

Cultur'a spiritului în tōte ramurile activității sale face glori'a natiunilor civilizate, gloria care se mesōra după urmele de lumina ce lasa din generatiune în generatiune, în litere, în sciintie și în arte, că si în vitejie.

Că mai tōte cugetările nationale, si această a fostu rezervata domniei Mariei Tale a o realiză. Ea a fostu si este din numerulu acelor care sunt menite a înaltia natiunea pe trēpt'a ce i se cuvine.

Că patronu, Altetia Vōstra Regala, s'a asociatu la modestele nōstre incercari, că Suveranu, a sancționatu transformarea Academiei în institutiune nationala.

Noi, membrii acestei institutiuni, venimu dēra respectuosu a esprimă simtiementele nōstre de gratitudine Înaltului nostru protectoru, si totu-odata a rugă pe Suveranu se bine-voiescă a primi presedinti'a onorarie a Academiei Romane.

Acăsta este cea mai scumpa dorintia a mem-

briloru Academiei, cari vinu a depune omagie lor la peciōrele tronului Altetiei Vōstre Regale.“

M. S. R. Domnulu a bine-voitu a raspunde cu următoarele cuvinte:

„Sunt mandru ca sub domni'a Mea s'a fondatu Societatea care astadi devine Academia Romana. Urezu din tōta ănim'a că această frumoșă institutiune se fia unu avutu isvoru pentru sciintia, pentru limb'a si istori'a nōstra nationala. Primescu cu o viua satisfactiune a fi presedintele onoraru alu acestui doctu corp, precum am fostu fericitu de a fi, chiaru dela fondarea ei, Presedintele Societății Academice.“

După această, d. Ionu Ghica a prezentatu Domnitoriulu pe dnii membrii ai Academiei, cu cari Maria Sa Regala s'a întretinutu în modulu celu mai bine-voitoru despre lucrările si activitatea fia-caruia.

P. S. Timpulu pe aici ambla fōrte priintiosu. Caldurile sunt mari, cadu înse si ploii manōse de câte 3—4 ore, prin care se mai moderēdia.

Correspondentie particulare ale „Observatoriului“.

— (Rodn'a vechi'a Maiu 1879). Macaru ca corespondințele rare din acestu orasielu, stracurate din candu în candu prin jurnalistic'a romana, nascu neplăceri, indignatiune și mare iritare în spiritele magiarilor din locu; totu-si intemplerile cari percurgu aici, fiindu fōrte acomodate pentru a servi de materialu jurnalisticu, nu se potu dă uitarei si nepasarei asia, după cum ar fi dorintia celor ce contribue la sporirea acelor'a.

Cu atatu mai virtosu nu potemu sigilă astfelu de lucruri cu sigilulu nepasarei, pentru că prin clubulu celu micu magiaru, compusu din vre-o câteva persoane inteligente, în frunte cu niste neofiti — buna ăra că si puterniculu aparatoriu alu proiectului legei de magiarizare — Stoicovits, au sositu acolo, în catu acestu clubu dispune si conduce după placu tōta poporatiunea de aici.

Ōre pentru ce? pentru că sunt puternici si prin anumite afaceri voiescu a s'î ajunge scopulu lor personal si a castigă simpatie înainte puterniciloru dilei.

Intre evenimentele locale, celu mai însemnatu este, ca Rodneni au perdutu precesulu cu scōl'a de statu si la a treia instantia. Asia dăra s'a împlinitu profeti'a comunicata în Nr. 8 a acestui diaru din a. c. deci potemu dice:

Finis est rei
Gloria Hungariae Dei.

Noi suntemu asigurati, ca pe candu se va introduce cinstit'a lege se nu suferimu lipsa de invetiatori magiari. Avemu la scōl'a de statu 3 invetiatori si 1 invetiatorēsa, care de care mai calificatu pîntru că nu sci decatu numai limb'a magiara, si asia toti prunci fia ori si de care nationalitate sunt siliti a invetiă unguresce. Apoi clasele sunt inpartite fōrte bine, pentru că fetițele în fia-care classa invētia cu baieti în etate de 12—13 ani la unu locu.

Avemu si vre-o cativa lingusitori în acestu tîenutu, cari la indemnulu unora si a altora si-au luat prunci dela scōl'a din Naseudu si'au adusu în cea de statu din Rodn'a, numai pentru că se capete crescere magiara, traindu în buna sperantia, că prunci loru numai asi'a se voru fericī dēca voru sci unguresce.

Avemu si noi norocire a fi salutati din partea aceloru prunci în locu de cu „buna dimînētia“ cu „jó reggelt kívánok“ si cu „dicsértessék a jezus krisztus“.

Înaintamu si vomu înaintă si mai multu în creșterea magiara, fiindu că tocmă în timpulu prezentu au sositu aici domnulu inspectoru de scōle d. Szeremlei, cu misiune de a constată necesitatea înființării unei scōle de statu si în comun'a Carlibaba, colonie micta russēsa langa graniti'a Bucovinei. Trei scōle de statu si anume cea din locu, cele cari se voru ridica în Colbu pe sēma minariloru si în Carlibaba, de buna sēma voru fi în stare se magiarisēdie, nu numai persoanele nemagiare din acestu tîenutu, ci inca si petrile de pe muntele Ineului.

Totu în primavēr'a a. c. s'a mai intemplat în acestu opidu ăra-si ceva caracteristicu ce atinge interesele acestei comunitati, adeca:

O mōra erarială, prin creșterea fluviului Somesiu schimbanduse cursulu apei, ăra se devina la acea fatalitate în catu se remana fara apa.

Pentru încungurarea urmariloru, domni dela oficiulu montanu decisera se cladēsa unu jazu nou si unu altu canalu că asia se pōta conduce ap'a spre mōra. Si ce se vedi? notariulu, primariulu si magistrulu postale din locu, sedusi prin amabilitatea viclēna si presiunea usuatu a domnilor respectivi, au esitu cu totii în fati'a locului, si fara de a mai întrebă si pe alte persoane interesate si fara de a fi cerutu concessiune dela locurile competente, au hotaritu că se se faca atatu jazuulu precum si canalulu. Tōte acestea s'au si facutu.

Acestu casu cu deosebire merita tōta atentiunea, fiindu că nice nu se observa legile si ordinatiunile statului cari sunt în vigōre.

Si ce e mai multu, că comun'a si-au jertfitu si loculu ei propriu numai că se satisfac domnilor dela oficiulu montanu.

În fine luandu-se pe sēma vre-o caitva proprietari din apropierea jazului, vediundu cele intemplate au prinsu numai a dă din capu, că cum s'au potutu cladi acelu jazu fara de a fi si ei întrebati si fara esoperare de concessiune dela locurile mai înalte. De si au observatu ămenii pericolulu esundarei de apa în casuri neprevēdute, nu s'au încumetat a pasi pe cale legale, pentru că aducendu-si aminte de trist'a intemulare cu scōl'a, se temu a se opune fatia cu acei domni atatu

de puternici; mai bine voiescu a tăce decatu se patiesca că atunci.

Ce se atinge despre societatea pompieriloru din Rodn'a v. am se obsevu numai atata, ca această societate cu 39 individi activi esista numai cu titulu provisorica, înse în afacerea ei nu se vede nici unu progresu, din cauza ca tocmă aceia, cari erau fōrte animati pentru înființarea ei, astadi au devēnitu de totu indiferenti.

Ar fi tare consultu că acei onorati domni, cari au fostu asia de insufletiti pentru această idee atatu de salutara — se desvōlte mai multa activitate pentru sustinerea societății, fiindu că altmintrelea i se apropiē sfirsitul catu de curendu. — n. —

Sciri diverse.

Emilia Cuciuba maritata Bogdanu, Iosifu Cuciuba si Anna Maria Cuciuba maritata Bökényi, că fii; Vincentiu Bogdanu si Ioanu Bökényi, că gineri: în numele lor si în alu numerosiloru nepoti, stranepoti, în alu fratelui si alu consangeniiloru, cu ănim'a înfranta de durere pentru perderea ce au suferitu, dar' cu supunere umilita si religiōsa cătră dispositiunea preaintieptei Providētie, aducu la cunoscintia cum ca iubitul lor parinte, respective socru, mosiu si stramosiu, frate si consangēnu

Mihailu Cuciuba de Teiusi, functionariu alu comitatului Aradu prin mai multe decēnie, după unu siru lungu de fapte bune, venindu la apusulu vietiei, si provediutu cu sfințele sacramente, a repaosatu în alu 82-le anu alu etatei sale.

Osamintele adormitului în Domnulu, au fostu astrucate în 29/10 Iunie a. c.

„Sit tibi terra levis,
Molliter ossa cubent.“

Aradu, 28 Maiu (9 Iunie 1879).

— (Necrologu.) Maria G. Dima, nascuta I. Florianu, si-a terminatu jun'a sa viatia în urm'a unei scurte suferintie în etate de 22 de ani si în alu treilea anu alu fericitei sale casatorii.

Cu ănim'a franta de durere Ve încunostiintēdia despre această perdere ireparabila inconsolabilulu ei sotiu G. Dima în numele seu, alu micutilor sei fii, alu jelniciloru parinti, frati, cumnati, cumnate, si alu celorlalte rudēnii.

Remasitiile pamentesci ale reposatei s'au radacatu Sambata în 26 Maiu (7 Iunie) a. c. la 3 ore p. m. din strad'a Furcoaei Nr. 63 si s'au asiediatu în cimeterulu bisericeii S-tei Treimi în Grōveri. Fie'i tierin'a usiōra!

Brasiovu în 24 Maiu (5 Iunie) 1879.

— (Necrologu.) În Beiusiu a muritu în 9 l. c. la 2 ore p. m. d. Teodoru Ardeleanu, cetatiēnu si proprietariu, în urm'a unui morbu îndelungatu în etate de 53 ani. Reposatulu este deplansu si jelitu de de catra fiii si ficele Maria Ardeleanu, înpreuna cu sociulu seu Elia Frentiu notaru cercualu, Alexiu Ardeleanu agronomu, Ecaterin'a Ardeleanu si minorenii Georgiu, Ioanu si Petru Ardeleanu înpreuna cu mai multi consangeni.

Fia'i tierin'a usiōra si memori'a neuitata!

— (Calea ferata Ploesci-Predēlu.) — De la 29 Maiu (10 Iunie) 1879, incepe circulatiunea trenuriloru pe sectiile Ploesci-Campina (Podulu-Vadului) si Sinaia-Predēlu statii ale calei ferate Ploesci-Predēlu. Iar' pe distanti'a dintre statiile Campin'a (Podulu-Vadului) si Sinaia si între statiile Sinaia si Campin'a (Podulu-Vadului), circulatiunea se va face totu de calea ferata printr'unu serviciu regulatu de trasuri.

Statiunea București liberēdia la trenulu seu de caletori, cari plēca din București la 7 ore 20 minute dimînētia, bilete directe pentru statiunile deschise ale calei ferate Ploesci-Predēlu, în care bilete directe se coprinde si tacs'a de trasuri.

Tōte statiunile deschise ale calei ferate Ploesci-Predēlu liberēdia asemenea bilete directe pentru trenulu de caletori care ajunge la 9 ore 30 minute sēr'a în București, în care bilete se coprinde si tacs'a de trasuri.

Trenurile calei ferate Ploesci-Predealu sunt în legatura cu trenurile calei ferate Austro-Ungare, care ajunge si plēca din Brasiovu.

Bagagele predate, urmēdia pe caletori pana la destinatiune prin îngrijirea calei ferate.

Mersulu trenuriloru calei ferate s'a regulatu asia:

Dela Ploesci la Predealu:

Ploesci plecarea 9 ore 45 minute, plecarea din București cu trenulu la 7 ore 20 minute diminti'a. Baicoiu, 10 ore 31 minute. Campin'a (Podu-Vadului), 12 ore (plecarea cu trasuri). Sinaia, 4 ore 33 minute (plecarea cu trenulu). Predealu, (sosirea) 5 ore 30 min. (în legatura cu trenulu dela Brasiovu).

Dela Predealu la Ploesci.

Predealu (plecarea) 10 ore 30 minute, (în legatura cu trenulu dela Brasiovu). Sinaia, 12 ore 17 minute,

(plecarea cu trasuri). Campin'a (Podulu-Vadului) 5 ore 7 minute, (plecarea cu trenulu). Baicoiu 5 ore 57 min. Ploesci (sosirea) 6 ore 40 minute, (plecarea la București cu trenulu la 9 ore 30 minute s'era.)

— (Legatiunea Imperială și Regala a Austro-Ungariei), cu notă No. 445, adresată ministerului afacerilor streine, comunică deciziunea guvernului Imperial și Regal alu Bucovinei, prin care: „se permite intrarea în stabilimentele de carantine de acolo, a vitelor cornute destinate pentru esportu, cari provin din districtele neinfectate ale României: Dorohoiu, Botosani, Falticeni, Némțiu, Iasi și Romanu, supunându-se aceste vite unui timpu de observație de 12 zile.”

„Monitoriulu.”

— (Unu duelu Ruso-Romanu.) Diariulu „le Lombardie”, dela 27 Maiu, care apare în Milano, publică următoarea relație ce i se trimite din Como:

„Eri a avut locu unu duelu cu pistolulu langa Mudrissio, între Cat . . . , romanu din Bucurusi și domiciliatu la Milano, și între d. comite Tom . . . , rusu din Moscova.”

Caus'a duelului au fostu o conversație foarte animată: celu d'anteu susținea că la batalia dela Griviti'a, langa Plevn'a, românii s'au batutu că nisce lei, fara veri unu ajutoru din partea armatei rusesce; elu susținea că armat'a romana a fostu chieamata în graba de marele duce principele Nicolae printr'o telegrama directă catre Carolu alu României, în care se dicea:

„Treceti Dunarea cu ostirea Văstra, alt-felu caus'a noastră este perdută.”

Elu proba că victori'a romanilor a fostu recunoscută de acelu generalu turcu Osman-pasia, incredintându-l spad'a sa după caderea Plevnei, unui generalu romanu caruia i a disu următoarele cuvinte:

„Voue gloria.”

Celu d'alu doilea susținea că armat'a rusă a scapatu mic'a ostire română, reu organizată, condusă de generali ignoranți; că libertatea de care se bucura acum Români'a este o curată opera de umanitate a Rusiei; că natiunea română este o natiune ignorantă fara recunoscintă, și că nu merita decatu disprețulu și nimica mai multu; elu au adaogatu că ministeriulu Bratianu-Cogălniceanu a furatu milioane de la Rusi'a și alte asemenea insulte.

Eata caus'a duelului.

D. comite Tom . . . , ranitu sub costă fu transportatu, la Lugano, și ast-felu se termina această certă pentru onorea națională.

— (O noua proba de iubire ungară.) Liberalulu d. ministru de culte și instrucție alu Ungariei afla cu cale a mai opri o carte românească. De asta dată această onoare i se făcu d. profesore din Blasiu Beniaminu Popu acarui manualu intitulatu „Istoria Transilvaniei și a țierilor din giuru, pentru adulți și clasele gimnaziale superioare”, a fostu oprită pentru toate școlile românești din Ungari'a și Transilvani'a. D-lu profesore B. Popu ar trebui se mulțumească d-lui ministru pentru reclamulu gratuitu ce i l'au facutu.

— (Bibliografia). În dilele trecute avuram placut'a surprindere a primi dela București unu frumosu volumu de poezii intitulatu: „Patrie și Libertate.” Poezii vechi și noi de d-lu Georgie Cretzianu. București 1879.

Prin publicarea acestei colecții de poezii, prea stimatulu autoru ce se bucura de o înaltă reputație în magistratură și în societatea confratilor nostri de dincolo de Carpați, a facutu unu pretiosu prezentu literaturii române în genere și în specialu poeziei, care suferă de mai multi ani de o secetă aproape completă. De și parte din poeziile d. Cretzianu au fostu deja publicate, ele înse n'au strabatutu decatu numai sporadic în publiculu nostru celu mare. Acum înse avându-le în colecție ele stau la dispozițiunea fiacaruia și din parte-ne în locu de ori ce alta recomandare dicem: Voi totu cati mai credeți în idealulu poeziei, în amorulu de patrie și libertate, totu a caroru animi mai sunt încă în stare a se entusiasma și a iubi cu tineretie, grabiti a gustă din recortorele și cristalinele unde ale acestui isvoru poeticu și recreatoru. Suntemu siguri că după ce veti ceti acele poezii scrise într'o limbă dulce, linu curgetore, și armonioasă, care au isvoritu dintr'o anima de adeveratu poetu și romanu, veti simți și în anim'a voastră vibrandu acelu resnetu pe care ilu redestepă intimele și sincerele accente ale poeziei.

Pretulu acestui volumu de poezii este 5 franci.

Economi'a națională.

Creditulu popularu.

(Urmare si fine.)

Pentru momentu în Franci'a, bancile dise de împrumutare pe onoare, care sunt fondate pe aceste principii, până acuma au avut slabe succese. Ideia e frumoasă. Ce pôte se fia mai frumosu de câtu apelulu facutu la onorea celuia care se împrumută? Prea bine; dera trebuie negresitu că împrumutatu se și plătescă. Esista în unele localități unu ore-care

numeru de asemenea banci pe cari asiu pôte se le numescu, la cari formalitățile nu lipsescu de a inspira împrumutatorilor sentimentulu sacru alu obligațiilor ce contractă. Împrumutatorulu se prezintă înaintea bancii, însoțitu de nevasta și copiii sei, s'eu de tatalu și muma-sa, că se ipoteceze datoria pe onorea întregii familii. Sunt deschise două registre: unulu este numitu, nu fara putina pompa „cartea mare a stimei publice a comunei” unde se înscriu numele acelora cari s'au ținutu de cuvintu; în cealaltu figură numele datornicilor de rea credință. Unele din aceste banci o duc, și această e ceva. În câte-va despartimente franceze se cită numele unor asemenea banci cari aduc servicii reale, de și limitate.

Se nu uitamu a vorbi aci și de Societatea creditulu principelui imperialu, nascută dintr'o inspirație atințătoare care a facutu și face în toate dilele servicii reale, fia lucratorilor cădiuti în nenorocire, fia procurandu muncitorilor, prin usiore împrumuturi, mijlocele de a și dobândi unelte s'eu materialu. Este bine că, din timpu în timpu, se se dea de susu modele și exemple bune. Prin asemenea lucruri se face unu apelu claselor instarite că se consacre la opere folositoare sufletulu și concursulu lor grabitu.

În fine mai este o a două formă a acestui creditu popularu, care are dreptu scopu producțiunea, creditulu mutualu realizandu-se sub forme de banci. Detaliulu unui asemenea mecanismu este foarte complicatu. Ve voi indica numai principiulu. Si acilea trebuiesc negresitu câte-va capitaluri, căci nu pôte se esiste creditu de câtu cu această condiție prealabilă. Dera nepotința individulu isolatu este corigată prin legea marilor numere și prin incomparabilă putere a asociațiunei. Cu mii de individe sarace aducendu obolulu lor, se face o bancă bogată, după cum cu mii de consumatori saraci este alimentatu inositulu mai bine de câtu l'aru alimentă unu micu numeru de bogati. Această o întieles bine organizatorulu puternicu alu bancilor populare din Germani'a, alu carui nume este bine cunoscutu de poporațiunile tuturor țierilor, d. Schulze-Delitsch. Căci, lucru de mirare, lucru aproape unicu în asemenea materii în care acțiunea exercitată este în generalu, mai multu colectivă de câtu individuală, unu omu singuru a creatu mai totulu. Nu trebuie în adeveru a se numi creațiune actulu care apuca elementele unei idei s'eu unei instituțiuni, ce esistau mai multu s'eu mai puțin într'unu modu vagu, spre a le da unu corp? Nu se numesce a creă candu grupezi tendințe răsănite, trebuințe și mijloce diseminate, pentru a le comunica unitatea și cu unitatea puterea? Astfelu fu oper'a principalulu fundatoru alu bancilor populare în Germani'a. Aceste banci se basădă pe ideia cautionamentulu solidaru. Se pune la bancă unu capitalu modestu; apoi, în casu de trebuință, se adresădă la stabilimentu. Până la totalulu sumei ce se coprinde în bonulu ce i-a constituitu versamentele făcute, fia care societaru pôte se se împrumute la bancă numai pe simpla i semnatura; împrumutarea se face de ordinaru pe termen de trei luni, după care se reînnoesce. De este vorba de sume mai mari de câtu cea coprină în bonu, i mai trebuie semnatura și unui altu societaru, care se garanteze solvabilitatea celui ce cere în împrumut. Lucratorii, micii întreprinditori asociați în aceste banci de înlesniri de bani, după cum vedeti își facu creditu unii altora. Si eficacitatea acestei combinațiuni, care lucrădă de odată, și că banca de pastrare și că banca de împrumutare, este așa, ca departe de a infatșiă pericolele cari s'aru crede, este de o siguranță minunată. Aceste stabilimente sunt dintre cele mai solide. Germani'a socotesce astadi mai multu de nouă sute de asemenea banci, înpartite pe unu vastu teritoriu. Patru sute cinci dieci și cinci din aceste banci numai, trimiseră în 1865, sumele necesarii; ele prezentau unu totalu de 135,013 societari și avu o stare de 12.197,849 fr. la care mai trebuie adaogatu 20.082,244 fr. provenindu din economiile populare și 27.837,183 fr. împrumutati de societati; adică reunindu cele trei sume, unu totalu de 60.035,096 fr. dati cu împrumutulu lucratorilor. Durat'a acestor împrumuturi fiindu de trei s'eu șase luni, și, prin urmare, banii reintrandu randu pe randu aproape de trei ori pe anu în cass'a sociale, cu aceste 60 milioane, aceste banci poteau se înaintede societăților lor sume urcandu-se până la 180.553,096 fr. Numerulu înaintarilor de bani și alu reintrarilor fiindu de 332,311 fr., media împrumuturilor, în cursulu anului 1864, se gasesce rădăcată la 543 fr. Perderile suferite de societati au fostu de 30,623 fr.,

adică câte 17 centime la fia care mii de franci împrumutati. S'a calculatu, ca adaogându la cele 455 banci, ale caror rezultate sunt cunoscute, pe cele 455 asupra carora nu sunt dari de s'ema precise, trebuie socotitu pentru 1864 și 202,500 societari, o sumă disponibilă de 90 milioane și înaintari urcandu-se la 270 milioane.

După cum vedeti prin acestu mare exemplu, la care asiu mai potea adaoga și altele, precum în Engliter'a vastele asociațiuni cooperative dela Bochdale și dela Leeds, creditulu popularu pôte se esiste: elu esista în proporțiuni chiaru de miratu, candu te gandesci la slabele mijloce ale acelora cari constituiesc fondurile bancilor de înlesniri de bani și ale acelora cari se împrumută la ele.

Franci'a asemenea este în caile creditulu mutualu. Lucratorii francezi pasiesc către realizarea acestui frumosu idealu alu clasei lucrătoare făcându-si și înlesniri de bani. Sunt departe încă de a egală pe Germani'a; care și ea asemenea nu cunoște creditulu mutualu de câtu numai de vre-o cinci-spre-diece ani.

V'ati potutu convinge credu, ca: din toate mijlocele de a organiza creditulu popularu, celu mai eficace este acela care vine chiaru de la lucratori. Dintre toate silințele, cele mai fecunde sunt acelea care le face unu omu elu însuși pentru sine-si. A voi este prim'a condiție a succesului; a voi, adică pe de o parte a practică munc'a și economi'a, căci totu la acestu severu punctu de plecare trebuie se revenimu mereu, și, pe de alta parte, a întrebuintă toate mijlocele cari potu se dea celor mai mici capitale tota valoarea lor. Dera a voi nu este destulu; trebuie se și scii, trebuie se și poti. Unei constituțiuni speciale a creditulu apartsne de a îngriji că se prepare dile mai bune lucratorilor. Că mai multi lucratori se pōta, cu profitu pentru densii, deveni întreprinditori, că mai multu belsiugu se se răspândescă pentru lucratori, acesta e scopulu instituțiilor de cari vorbimu, instituțiuni pe cari le aplauda economistulu, moralistulu, omulu onestu, bunulu cetățienu, amiculu omenirei.

Totu se si aduca partea lor: cugetatorulu inițiatu la asemeni afaceri ideile sale; omulu luminatu și care are, concursulu seu celu putinu moralu; lucratorulu, inteligința, zelulu, moralitatea și modestu i obolu.

Trbuie negresitu concertulu tuturor acestor poteri; și nu va lipsi, s'eu mai bine elu esista și n'are de câtu se se desvōlte. Se fimu convinși, ca a venit diu'a de a ne pune cu totii și cu graba la clădirea acestei opere moralisătoare și de bună stare pentru multime, și miseri'a, aceia adică pe care nu ne-o atragemu voluntaru, miseria, déjà prin libertatea muncii, prin aplicațiunile usuale ale științei și prin propagarea instrucțiunei, va gasi unu remediu mai multu în o și mai bună constituție a creditulu.

(„Binele publicu.”) H. Baudrillart.

Post'a redacțiunei.

— N. N. — Clusiu. Precum ne informaramu din sorginte autentică, brevetele pentru decorațiunea „Crucea Elisabet'a” au fostu trimise în dilele acestea din partea ministeriulu de externe, la adres'a damelor decorate. Speramu, ca în curendu voru primi și decorațiunile.

— A. P. — Negrilésă în Bucovin'a. Dictionaru germano-romanu nu se mai afla de vândare. Elu a ajuns a fi o raritate. Salutare!

Cursulu monetelor în val. austr.

Vien'a, 11 Iunie.

Galbinii imperat. de aur	fl. 5.50 cr.
Moneta de 20 franci	„ 9.25 „
Imperialu rusescu	„ 9.35 „
Moneta germană de 100 marce	„ 57.05 „
Sovereigns englesi	„ 12. — „
Lira turcēscă	„ 10.58 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„ —. — „

UMRATH & COMP. în PRAG'A,

fabricanti de machine agricole (69) 8—20

se recomanda prin specialitățile lor, renumite prin executarea lor foarte solidă, ambletu usor, productivitate mare și treieratu curatu a

Maschinelor lor de treieratu de mână și cu vertejn dela 1 până la 8 poteri de cai s'eu boi atatu locomobile catu și stabile. Mai în colo fabricam în marimi diferite și de o construcțiune probată:
Ciururi pentru bucate, tăiatoare de paie, mori pentru sdrobotu etc. etc.
Cataloge ilustrate în limbile patriei, se trimitu gratuitu și franco.

Tipariulu lui W. Krafft în Sibiu.